

■ ION B. VICTOR

Actualitate și valoare, blazonul teatrului românesc contemporan

Dumnealui, Ariosto, astfel îți înțelegea rosturile, cu bune generații în urmă, definind lucid condiția celui care își face o meserie din potrivirea cuvintelor: „Decît îmbogățire, prefer să stau în pace / și-n loc ca alte treburi să-mi năpădească mintea, / prefer literatura“. Noi preferăm teatrul, care nu este nici numai literatură, nici histrionism pur și simplu, nici ieșirea din contingent, nici înălțare impersonală, nici protocronism, nici bastion al reveriilor, nici joc secund, ci din toate cite ceva, decantare de energie cerebrală și afectivă. Pentru noi, teatrul reprezintă măsura ideală prin care se recunoaște arta, îngemănînd verb, gest, semn și sunet în doze diferite, după cum cere mobilul inspirației, „bunul-simț“ (al proporțiilor) și „bunul-gust“ carteziene.

Nicăieri, trăirea gîndului și a sentimentului nu este mai intensă și exercitată pe întreaga claviatură a ființei umane ca în spectacolul de teatru. Nicăieri, ceea ce-ți trece prin minte ori prin inimă nu înregistrează o asemenea tensiune, o asemenea temperatură ca acelea produse acolo, în generatoarele scenei, chemînd viața la viață. Nicăieri, conceptele de actualitate și de valoare nu apar într-o lumină mai vie, nealterate de false pudori intelectuale și discursuri firosoase, ca aici, în cutia de rezonanță a spiritului, unde impactul dintre creator și receptor impune respect față de talent, măsură unică a ceea ce se identifică a fi actual, adică peren, valoare indiscutabilă, indiferent la trecerea vremii și la aprecieri particulare. Asemenea poeziei, pe care Goethe o integra realităților „circumstanțiale“, teatrul se așază în inima realității.

a prezentului; temele, subiectele, tipologiile fiind oglinzi ale mișcării de moment a vieții societății umane, a societății careia creatorii îi aparțin.

O posibilă definiție a valorii — „gradul de aproximare a unui ideal“ (E. Speranția) — atrage luare-aminte asupra necesității de a aprecia calitatea actului artistic în funcție de „cantitatea de umanitate“ (G. Călinescu) și de „cantitatea de adevăr“ (Camil Petrescu), esențele tari ale creației, în mod special ale celei dramatice și artei spectacolului. Aceasta, fără a lăsa uitării harul individual, pregnanța intuiției și nivelul experienței validate, într-un cuvînt, pecetea unică a personalității, originalitatea. Și, toate, subsumate „conștiinței filozofice“, cum în chip fericit se exprimă un creator-teoretician de vîrf al culturii române (L. Blaga).

Valoarea are un caracter de unicitate, se recunoaște, îndeobște, *hic et nunc*, consolidată de solicitările viitoare și consubstanțială actualității, sau, cum ar fi formulat autorul lui Faust, este fotografiea clipei „în starea eternă“. Dacă valoarea se distinge prin reacțiile generate în jur — în extensie și cu intensitate, aceasta se datorește, indiscutabil, importanței și interesului suscitată de actualitate, care exclude elementul caduc, lipsa de perspectivă, improvizajul, expresia desuetă, avitaminoza mesajului. Cîți nu se arată refractari discuției despre *valoarea actualității și actualitatea valorilor*, confundînd substantivul cu adjectivul, argumentînd în *dulce stil* speculativ netemeinicia accentului pus pe reflectarea realității sociale, filozofice, economice, etice, estetice, „în ultima instanță“ (Fr. Engels); cîți nu vor să admită, după atîtea decenii de achiziții ale marxismului creator, că „niciodată arta nu și-a dorit ca operele ei să fie recunoscute drept realitate“ (Lenin) ?

Teatrul oferă, mai pregnant și mai direct decît oricare altă formă de creație umană, o idee cuprinzătoare despre *valoare și actualitate*, vorbind oamenilor în limbajul complex al rațiunii și sensibilității. Poate de aceea este, pentru istoria modernă a culturii și artei, domeniul principal în care experimentul se află la el acasă, iar însemnele avangardei se disting cu ochiul liber. Asumîndu-și rolul de seismograf al „tectonicii“ social-politice, teatrul ambiționează să fie manifestarea în relație nemijlocită deopotrivă cu *spiritul veacului și spiritul vremii*. Este blazonul pe care el, teatrul românesc contemporan, și-l poartă cu demnitate.